

ÇANAKKALE MUALLİMLER BİRLİĞİ DERGİSİ'NDE EĞİTİM VE ÖĞRETİMLE İLGİLİ GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELER

THOUGHTS AND SUGGESTIONS ON EDUCATION PUBLISHED IN THE JOURNAL OF ÇANAKKALE TEACHER'S UNION

Aziz KILINÇ

Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ÖZET

Türk eğitim sisteminde Tanzimat'la birlikte başlayan ıslahat faaliyetlerinin hızlı bir ivme kazanması, daha çok II. Abdülhamit ve özellikle II. Meşrutiyet döneminde belirginleşmiştir. II. Abdülhamit dönemindeki "Usûl-i Cedîd" (Yeni Yöntem ve Teknikler) hareketiyle başlayan ve Meşrutiyet döneminde yeni eğitim anlayışlarını ilk olarak Türk eğitim sistemine sokmayı amaçlayan yayın faaliyetleri önemlidir. Cumhuriyet'in ilk yılları ise, Batı'daki reformcu eğitim akımlarının temel prensip ve görüşlerinin daha plânlı olarak alınıp özümsemeye ve temsil edilmeye çalışıldığı bir dönemdir.

Cumhuriyet'in ilânından önce, Cumhuriyet eğitiminin başlıca hedef ve programlarının belirlenmesinde Maarif Kongresi (1921) gibi oldukça önemli bir toplantıyı düzenleyen Türkiye Muallimler Birliği'nin, bu dönemin ilk yıllarında gerçekleştirdiği çeşitli toplantı, konferans ve yayın faaliyetlerinin de, bu çabalarda rolü büyük olmuştur. Muallimler Birliği'nin gerek merkez teşkilâtının, gerekse Anadolu'nun hemen her vilâyetine yayılan şubelerinin çıkardıkları çeşitli dergilerin, yeni eğitim görüşlerinin ülkede tanıtılmasında etkileri oldukça fazladır.

Bu dergilerden *Çanakkale Muallimler Birliği* dergisi de, bu çabaların bir ürünüdür. Bu derginin bütün sayıları (beş sayı), taranarak derginin amacı ve yayımlanan yazılar analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bir avuç idealist öğretmen tarafından Mayıs-Ağustos 1926

tarihlerinde yayınlanan dergi, eğitim dergisi olması özelliğinin yanında yerel ölçüde de olsa, kültür, sanat ve edebî özelliklere de sahiptir.

Çanakkale Muallimler Birliği dergisinde Batı'da XX. yüzyılın başlarında ortaya çıkan yeni eğitim görüşlerinden etkilenen, doğrudan eğitim sorunlarıyla ilgili yazılar dikkat çekmektedir. Bu yazılarda Çocuktan Hareket ve İş Okulu akımlarının savunulduğu entelektüalist nitelikteki geleneksel öğrenme okulunun eğitim anlayışından uzaklaşarak, edineceği bilgiyi pratik hayatta kullanabilecek, üretici ve aktif yeni insan tipini yetiştirecek bir eğitim sisteminin okullarını yerel ölçüde kurma çabaları bulunmaktadır.

Dergide eğitim sorunları yanında, o yılların önemli bir tartışma konusu olan harflerin ıslahı sorunu ele alınmakta, Çanakkale tarihini ve Troya harabelerini anlatan tarih yazıları bulunmaktadır. Yine sıtma gibi sağlık sorunlarını, tarımla ilgili faydalı bilgileri, dünyanın oluşumu ve kutupların keşfi gibi coğrafya konularını içeren dergi, toplumun güncel bilgi ihtiyaçlarını karşılayan yazılarla da dikkat çekicidir. Öte yandan yerel bazı masallar, tiyatro denemeleri ve şiirlerle sayfalarını edebî ürünlerle zenginleştiren dergi, aynı zamanda eğitim hayatıyla ilgili güncel yerel haberleri duyurmaktadır.

Bütün bu özellikleriyle *Çanakkale Muallimler Birliği* dergisi, kısa süren yayım hayatına karşılık, o yıllarda Çanakkale'nin başta eğitim olmak üzere kültür hayatına önemli bir katkı getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, eğitim, Çanakkale Muallimler Birliği

SUMMARY

Although reform activities in the Turkish education system began during the Tanzimat period, the process speeded up during Abdulhamit II and especially during Mesrutiyet II (Constitutional Monarchy) period. The press activities, which began during Abdulhamit II with the "Usul-i Cedit" (New Method) activity and aiming to introduce the new educational perceptions into the Turkish education system, were important. The early years of the Republic of Turkey was a period when the main principles and ideas of the educational movements of the western reformist were adapted and practiced in a more planned way.

The Turkish Teachers Association played an important role on the development of Republic Education with its publications, conferences, and meetings, including Educational Meeting (1921) before the establishment of the Republic. The publications that were published by The Turkish Teachers Association main center and its branches in the Anatolia were very effective in introducing the new educational system.

The journal of *Canakkale Muallimler Birliği* was one of these publications. This professional journal, published by one handful idealist teachers between May 1926 and August 1926, had also, even locally, cultural, artistic, and literary aspects. In the journal of *Canakkale Muallimler Birliği*, educational articles that were affected by Western educational ideas that appeared in the early 20'th century were noticeable.

These articles departed from the traditional educational perception of “Child Oriented Movement” and “Labor School”. These articles attempted, even locally, to establish educational system that raises a new human model that is able to use their knowledge in practice productively, and actively. According to the journal, students gain the knowledge from modern school not as an ornament but as a tool that he may use in his real life.

In addition to educational problems, the problems that aroused from reform of the alphabet, the history of Canakkale, news and articles about Troia, health problems, agricultural issues, geographical topics, literary works such as poems and theater were mentioned in the Journal of *Canakkale Muallimler Birliği*.

With all these features, despite of its short publication life, the journal of *Canakkale Muallimler Birliği*, provided important contributions to cultural life and especially to educational life.

Key words: Republic, education, Canakkale Muallimler Birliği

Giriş

Türk eğitim sisteminde Tanzimat'la birlikte başlayan ıslahat faaliyetleri, II. Abdülhamit ve özellikle Meşrutiyet döneminde daha da hız kazanır. Bu dönemde, "*Usûl-i Cedîd*" (Yeni Yöntem ve Teknikler) olarak adlandırılan bu harekette Satı Bey, Tevfik Fikret gibi aydınların eğitim sisteminin hem bütünü, hem de çeşitli alanlarıyla ilgili reform önerileri ve bu amaçla giriştikleri reform faaliyetleri dikkat çekicidir. Cumhuriyetin ilk yılları ise, Batıdaki reformcu eğitim akımlarının temel prensip ve görüşlerinin daha plânlı olarak alınıp özümsemeye ve temsil edilmeye çalışıldığı bir dönemdir.¹

Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim sisteminde eğitim, öğretim ve ders programlarının gelişimi, yeni devletin ilkeleri ve inkılâplar doğrultusunda, bir taraftan "*millîleşmek*", diğer taraftan da "*çağdaşlaşmak*" hedefleri yönünde ve Batıda ortaya çıkan gelişmelere paralel, yeni ders ve muhtevaların, öğretim yöntem ve tekniklerinin alınmaya çabalanması gibi faaliyetler olarak özetlenebilir.² Bu amaçla

¹ Batı'daki reformist eğitim görüşlerinin Türk Eğitim Sistemine girişi konusunda daha fazla bilgi için bkz. Osman Kafadar. *Türk Eğitim Düşüncesinde Batılılaşma*, Ankara, 1997.

² "Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usûl, malumâtı insan için fazla bir süs, bir vasıtayı tahakküm yahut medenî bir zevkten ziyade maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden

Batıda 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk yıllarında ortaya çıkan reformcu eğitim akımlarının üzerinde durduğu "hayata ve çocuğa görelilik", "faaliyet ve iş", "toplu tedris", "kendi kendine yönetim veya demokratik eğitim" gibi prensipler doğrultusunda eğitim programlarında çeşitli düzenlemelere ve uygulamalara gidilmiştir.

Cumhuriyet döneminin özellikle ilk yıllarında görülen, reformist eğitim görüşleri yönündeki oldukça zengin bir şekilde ortaya çıkan yayın faaliyetlerinin arka plânında, Meşrutiyet dönemi eğitimcilerinin ve aydınlarının faaliyetleri vardır. Meşrutiyetin başlarında yayımladığı *Tâlim ve Terbiyede İnkılâp* (1912) ve diğer eserleriyle, daha o dönemde dikkatleri üzerine çekmiş olan *İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu*, bu dönemin önemini şöyle belirtir:

*“Pedagoji, Meşrutiyet devrimi ile, memleketin fikir hayatına canlı olarak, ilk karışan Avrupaî spekülâsyon oldu. Onun için her en önce gelen gibi, bu hayatın alanında kendine geniş ve ehemmiyetli bir yer açtı ve bütün diğer spekülâsyonlara karşı diktatörlük etmeye başladı”*³.

Gerçekten de, telif ve çeviri eserler yanında, Meşrutiyet döneminde yayınlanan eğitim ağırlıklı birçok dergi, Cumhuriyet dönemindeki faaliyetlerin oldukça zengin bir hazırlık safhasını oluşturmuştur. Böyle bir zemin üzerinde, Batı’daki reformist eğitim görüşlerinin Türkiye’ye çeviri ve telif eserlerle sokulması faaliyetleri yoğunlaşmıştır.

Cumhuriyetin girişmek istediği eğitim reformlarında, diğer inkılâplar gibi, Batıdaki gelişmelerden hareket etme amacı, yeni devletin eğitim politikalarının önemli bir özelliği olmuştur. Yeni devlet sosyo-politik ve kültürel hedefleriyle ideal, düşünce ve faaliyetleriyle Batıcıdır. Zorunlu olarak eğitimin esası da Batıcılıktır. Nitekim hem yerli Batıcı aydınlarca

amelî ve kabil-i istimal bir cihaz haline getirmektir." (1 Mart 1923, Büyük Millet Meclisi’ni açış konuşması).

"Muallimler! Erkek ve kız çocuklarımızın, aynı suretle bütün tahsil derecelerindeki talim ve terbiyelerinin amelî olması mühimdir" (25 Ağustos 1924, Türkiye Muallimler Birliği Kongresi’ndeki konuşması).

³ İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu. *Öğretmen*, [y.y.], 1944:14.

bu yol izlenmiş hem de bazı Batı'lı eğitimciler⁴ zaman zaman çağrılarak onlardan fikirler alınmış, raporlar istenmiş, eğitim politikaları bu doğrultuda geliştirilmiştir.

Bu eğitimcilerin verdikleri raporların, Türkiye'ye reformist eğitim görüşlerinin girmesinde rolleri olduğu muhakkaktır. Özellikle, *John Dewey*'nin okulun hayatla ilgisinin kurulması, iş eğitimi, toplu tedris, okul binaları ve öğretmen yetiştirme gibi hususlarda önerdiği görüşleri, daha sonraki eğitim reformlarında oldukça etkili olmuştur. Diğer taraftan, Batı'daki "*İş Eğitimi*" ve "*Yeni Okul*" hareketlerinin Türkiye'ye girmesinde ve tanıtılmasında, Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok eğitimci/öğretmenin oldukça geniş bir yayın faaliyetine giriştikleri dikkati çeker. Bu faaliyetlerin teşvikçisi, -resmî veya kamuoyu şeklinde-Maarif Vekâleti'nde *Bakan Mustafa Necati* ile beraber hâkim olan eğitimi Batı'daki gelişmelere göre reformdan geçirme zihniyetidir. Meselâ, Maarif Vekâleti'nin Mart 1925'den Ekim 1940'a kadar yayınladığı *Maarif Vekâleti Mecmuası* ile *Terbiye* dergisinin hemen bütün sayılarında, yabancı ülkelerdeki yeni eğitim hareketlerini tanıtan bol miktarda yazı vardır.

Cumhuriyetin ilânından önce, *Maarif Kongresi (1921)* gibi, Cumhuriyet eğitiminin başlıca hedef ve programlarının belirlenmesinde oldukça önemli bir toplantıyı düzenleyen Türkiye Muallimler Birliği'nin, bu dönemin ilk yıllarında gerçekleştirdiği çeşitli toplantı, konferans ve yayın faaliyetlerinin de, bu çabalarda rolü büyük olmuştur. Muallimler Birliği'nin gerek merkez teşkilâtının, gerekse Anadolu'nun hemen her vilâyetine yayılan şubelerinin çıkardıkları çeşitli dergilerin, yeni eğitim görüşlerinin ülkede tanıtılmasında etkileri oldukça fazladır.⁵

⁴ Söz konusu Batı'lı eğitimciler ve Türkiye'ye geldikleri yıllar şöyledir: John Dewey, 1924; Alfred Kühne, 1925; G. Stiehler, 1926; Frey, 1926; Omer Buyse, 1927; Ernest Egli, 1927; Dr. Oldenburg, 1927; Adolphe Ferrière, 1928; Albert Malche, 1932; Berly Parker, 1934; W. Dickermann, 1951; K. V. Wofford, 1951; John Ruffi, 1952; E. Tompkins, 1952; L. Beals, 1952; R. J. Maaske, 1953; E. S. Gorfine, 1955.

⁵ Bu dergilerin başlıcaları şunlardır:

Muallimler Mecmuası: İstanbul Muallimler Birliği tarafından 1922-1935 tarihleri arasında yayımlanmıştır.

Muallimler Birliği, Türkiye Muallimler Birliği Umumî Merkezi, 1925-1927.

Muallimler Mecmuası, İstanbul Muallimler Birliği, 1922-1935.

Bu dergilerden *Çanakkale Muallimler Birliği* dergisi de, bu çabaların bir ürünüdür. Bu derginin bütün sayıları (beş sayı), taranarak derginin amacı ve yayınlanan yazılar analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bir avuç idealist öğretmen tarafından Mayıs-Ağustos 1926 tarihlerinde yayınlanan dergi, eğitim dergisi olması özelliğinin yanında yerel ölçüde de olsa, kültür, sanat ve edebî özelliklere de sahiptir.

Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi ve Amacı

Çanakkale Muallimler Birliği dergisi, Batıdaki yeni eğitim hareketlerinin Türkiye'ye girişi ve tanıtılması açısından önemli ve dikkat çekicidir. “*Meslekî, İlmî, Edebî, Terbiyevî Mecmua*” tanıtım başlığıyla çıkan dergi, Çanakkale Vilâyet Matbaası'nda basılmıştır. Derginin kapağında Atatürk'ün resmi ve resmin altında, “*Çanakkale ilk komutanlık ettiğim yerdir*” ve “*Reis-i Cumhuriyetimiz Gazi Mustafa Kemal*” ibaresi yer almaktadır. Derginin 28 Mayıs 1925 tarihli ilk sayısı, “*İlk Söz*” başlıklı yazı⁶ ile başlamaktadır. Derginin amaçlarını açıklayan bu yazıda, Cumhuriyetin kuruluşu “*Türk'ün yalnız kendi azmi, büyük imanı ile doğan içtimâî inkılâp*” olarak taçlanır. Bu niteleme ve bütünüyle “*İlk Söz*”deki söylem, *Ziya Gökalp*'in daha Meşrutiyet döneminde *Genç Kalemler* dergisinde yayınladığı “*Yeni Hayat ve Yeni Kıymetler*” (1911) başlıklı yazıdaki görüşlerine oldukça benzemektedir.

Bu yazıda derginin hedefleri olarak öncelikle “*taassub*”a karşı savaş açılmakta ve öğretmenlere “*bilgi ışığı*”nı ülkenin en uzak köşelerine kadar sokma görevi yüklenmektedir. İkinci hedef, doğrudan öğretmenlik mesleği açısından ifade edilmiştir. *Çanakkale Maarif Müdürü Muzaffer Nâmi Bey* tarafından yazılan “*İlk Söz*”de, “*zamanın yeniliklerinden bihaber olan muallim, elindeki satırı önüne gelenin başına indiren çulgın bir cellâttan başka bir şey değildir*” ibaresi yer almaktadır.

Derginin üçüncü amacı, reformcu eğitim akımlarının etkilerini açıkça taşıyan mevcut okulların yenileştirilmesiyle ilgilidir. Ancak bu amaç ifade edilirken memur yetiştiren Tanzimat mekteplerine, o dönemde

Erzurum Muallimler Birliği Meslek Mecmuası, 1924.

Duygu ve Düşünce, Sivas Muallimler Birliği, 1927.

Dirlik, Kırşehir Muallimler Birliği, 1927.

⁶ “*İlk Söz*”, *Çanakkale Muallimler Birliği*, S. 1, 28 Mayıs 1341, ss. 1-4.

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu gibi eğitimcilerin dergiye göre “*ifratkâr*” yaklaşımları uygun görülmemekte, “*Biz herkes gibi bu mektebe küfrân-ı nimet etmeyeceğiz*” denilmektedir. Çünkü yazıya göre okul, içinde bulunduğu toplumun bir modelidir. Tanzimat mektebi, siyasal ve toplumsal bir ihtiyacın sonucu olarak doğmuştur. Bu mektep gerekliydi ve gerekli olduğu kadar görevini yerine getirdi, hatta bir “*vatanperver*” kitlesi olan memurları yetiştirdi. Öte yandan Tanzimat mektebi, kolay kolay yerini yeni okullara bırakmıyor. Yazıya göre bunun en önemli nedeni, halkın çoğunun bu okullarda yetişmesi ve dolayısıyla bu okulları benimsemiş olmalarıdır. Oldukça peşin yargılardan uzak olan derginin bu yaklaşımı, eğitim sosyolojisinin verilerine uygun ve gerçekçi olduğu söylenebilir.

Fakat dönem değişmiştir ve artık Tanzimat mektebi ihtiyacı karşılamamaktadır. Artık çağın okulu, “*Kitap sahifelerine dizilmiş olan onun bunun fikrini bir sandığa mal doldurur gibi çocukların kafasına doldurarak o fikirlerden kendinden ziyade başkalarının istifadesine meydan verecek ve çocukları birer gramofon plâğı hâline getirecek bir imalâthane değildir*”. Okul birer medenî cesaret, bireysel girişim, çocuğun kendini gerçekleştirecek ve yaratacak bir “*menba*” olmalıdır. Çağdaş okul, bilimi öğrencisine bir süs diye değil, hayatî ihtiyaçlarının giderilmesinde bir araç olarak kazandırır. Yazıya göre, yeni toplumsal hayatın açtığı yolda Türk toplumunun hayatî ihtiyaçlarını duyuracak, toplumsal sorunları çözecek, topluma bir varlık ve erginlik verebilecek, işi ve iş bulmayı öğretecek, ihtiyaçları görece ve yaratacak kuvvetleri doğuracak yeni okullar, artık birer kitap okulu değil, hayat ve iş yurdu olan birer “*iş okulu*” olacaktır. Bu yeni okullarda çocuk, artık bilgiyi kendi kendine faaliyeti sonucunda elde edecektir. Kitap ise yalnız çocuğun ürünü elde etmesine yardımcı olan bir araçtan ibaret olacaktır.

Böylece reformcu eğitim akımlarından özellikle Çocuktan Hareket ve İş Okulu akımının önemle üzerinde durduğu “*hayata ve çocuğa görelilik*”, “*faaliyet ve iş*” ilkelerini merkeze alarak yeni bir eğitim anlayışı öngörülen ve savunulan bu yazıda, ayrıca yeni okullarda çocukların küçük topluluklar oluşturacak şekilde eğitilmelerine de önem verilmektedir. Çocuklar bu toplulukların içinde sosyal hayatı yaşatacak, ev ve günlük hayatın işlerine okulda büyük bir zaman ayıracaktır. Bu görüşler de, İş Okulu akımının üzerinde durduğu okulların birer “*iş*

topluluğu” olma ilkesine benzer açıklamalardır. Bu ilke, iş okulunu eğitimden beklenen en son amaca, yani karakter sahibi ideal insanı yetiştirerek bu tipte bireylerden oluşacak ideal toplumun oluşumunu gerçekleştirme yönünde, okula toplumsal bir nitelik kazandırır. Böylece iş okulunda bireyin eğitimi, insanlık değerlerinin ve idealinin yaşanması amacına yönelik demokratik bir nitelik alır.

Dergiye Konu Olan Yazılar

Çanakkale Muallimler Birliği dergisinde çıkan yazılar, aşağıda tablolaştırılmıştır. Tablolar incelendiğinde eğitim konularına yönelik yazıların yanında kültür, sanat ve edebî içerikli yazılar yer almaktadır.

Tablo 1: Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi Sayı 1 (28 Mayıs 341-1925)

Yazının Adı	Yazarı	Sayfa No
Meslekî ve İlmî : İlköz	Muzaffer Nami	1-4
İntizam. İnzibat	Ahmed Süreyya	5-6
Ana Mektepleri I	Muzaffer Nami	7-8
Sıhhî Sütun Sıtma	Muzaffer Nami	9
Zaman Babalarına	A. S.	10
Teftiş NotlarındanTruva Harabeleri	Muzaffer Nami	11-12
Edebiyat: Musul İçin(Şiir), Millet ve Sultan (Şiir)	Muzaffer Nami	13-14
Çocuk Sütunu: İmtihan	A. S.	1-5
Mektep Haberleri: Köylerimizde İntibah	Muallimler Birliği (İmzasız)	16

Tablo 2: Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi Sayı 2 (15 Haziran 341-1925)

Yazının Adı	Yazarı	Sayfa No
Meslekî ve İlmî : İlk Mektepler	Muzaffer Nami	1-2
İntizam. İnzibat	Ahmed Süreyya	3-4
Fennî Terbiye Mefhumları	Ahmed Süreyya	5
Hayat Mektebi	Ahmed Süreyya	6-7
Ana Mektepleri 2	Muzaffer Nami	8-9
Sıhhî Sütun Sıtma	Doktor Ziya	12
Truva Harabeleri	Muzaffer Nami	13
Çanakkale Tarihi	Mehmet Gayur	13-15
Edebiyat: Millet ve Sultan (Şiir)	Muzaffer Nami	15
Bir Masal (Büyük Baba)	Muzaffer Nami	14
Telif ve tercüme edilecek eser hakkında ilân	A. Selçuk	17

Tablo 3: Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi Sayı 3 (24 Temmuz 341-1925)

Yazının Adı	Yazarı	Sayfa No
24 Temmuz	Mehmet Gayur	1-3
Çanakkale Tarihi	Mehmet Gayur	4-6
Ana Mektepleri 3	Muzaffer Nami	7
Tedris ve Terbiye Usulleri	Kemalettin Derviş	8-9
Sıhhî Sütun Sıtma	Milashlı İsmail Hakkı	10
Ziraat Sahifesi: Faideli Tecrubeler	Hasan Fehmi	11
Büyük babanın Masallarından: Kafadar Dayı	Büyük baba	12
1340-1341 Senesi Muallimler Birliği Heyeti İdaresinin 1341-42 Kongresinde Kâtib-i Umumî Gayur Bey tarafından Kıraat Olunan Rapordur		14-16
Senelik Hülâsa-i Hesabat Cetvelidir		16

Tablo 4: Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi Sayı 4 (15 Ağustos 341-1925)

Yazının Adı	Yazarı	Sayfa No
Çocuklarda Deha	Mehmet Gayur	1-2
Çanakkale Tarihi	Mehmet Gayur	3-6
Münfasıl Harf Mi Muttasıl Harf Mİ	Kemalettin Derviş	5-8
Akompanyon=Refakat	Hasan Tahsin	9
Sıhhî Sütun Sıtma	Milashlı İsmail Hakkı	12
Büyük babanın Masallarından: Kafadar Dayı	Büyük baba	13

Tablo 5: Çanakkale Muallimler Birliği Dergisi Sayı 5 (31 Ağustos 341-1925)

Yazının Adı	Yazarı	Sayfa No
Terbiye-i Etfal: Aile ve Mektep	Mehmet Gayur	1-2
İçtima-i Malumat: 15 Kuruşa Devr-i Âlem	Ankara Telgraf Müdürü M. İhsan	3
Lâtin Harfleri Mi Kendi Harflerimizi Islah Mı?	Kemalettin Derviş	5-7
Sıhhî Sütun Sıtma	Milashlı İsmail Hakkı	8-10
Buzlar Arasında	Muammer Niyazi	11-12
Tefrika I : Yoklukta (İki Perdelik Tiyatro)	Mehmet Gayur	13

Dergide Yeni Eğitim Anlayışı

Derginin yazarlarının iyi yetişmiş, Batı'daki eğitim sistemini bilen eğitimciler olduğu yazılarında ele aldığı konulardan anlaşılmaktadır. O dönemde Batı'da geçerli eğitim kuramlarının ve uygulamaların takip edildiği görülmektedir. Başta *Muzaffer Nami*, *Ahmet Süreyya* ve *Mehmet Gayur* gibi eğitimciler Çanakkale'nin eğitimle ilgili sorunlarını tespit ederek Batıdaki eğitimle ilgili gelişmeleri öğretmenlerle paylaşmışlardır. Yerel eğitim sorunlarının çözümünde dergiye yazı yazan eğitimciler önemli çözüm önerileri de getirmiştir.

Dergide *Ahmet Süreyya* tarafından yazılan “*İntizâm. İnzibât*” başlıklı yazılar,⁷ daha çok İş Okulu akımının bu ilkesi çerçevesindeki yazılardır. Cezanın her şekliyle kaldırılmak istendiği yeni eğitim anlayışının hâkim olduğu okullarda, geleneksel okulun biçimsel ve dıştan empozeli disiplin anlayışı yerine, “*self-government*” adı verilen ve esas amacı ahlâkî ve sosyal bir vatandaş yetiştirmeye yönelik çocukların içten gelen serbest faaliyetlerini yine serbest bir sosyal ortam içerisinde yaparak toplum düzeninin gerekliliğini kendi tecrübeleriyle anlayabilmelerini sağlayacak içten şekillendirici etkin bir disiplin anlayışının geçirilmesi söz konusudur. *Ahmet Süreyya*, bu disiplin anlayışına “*İhrazâne inzibât*” adını vermekte ve bu tür disiplinin mevcut okullarımızda kabul edilen resmî disiplin anlayışı olduğunu belirtmekte, *Dewey*’nin bu konudaki görüşlerini vurgulamaktadır.

15 Haziran 1925 tarihli ikinci sayının ilk yazısı olan “*İlk Mektepler*” yazısı⁸ da, “*İlk Söz*”de yukarıda belirtilen görüşlerin daha ayrıntılı olarak ele alındığı bir yazıdır. *Muzaffer Nâmi*, derginin ikinci sayısındaki bu yazısında, eğitime sosyolojik bir yaklaşım hâkimdir. Okulun doğrudan doğruya toplumun sosyal ihtiyaçlarının bir “*maskesi*” olduğunu ileri süren yazar, toplumun ihtiyacı ile okulun ihtiyacı arasında paralellik kurar.

Bunun nedeni, okulun görevinin topluma faydalı bireyler yetiştirmesidir. *Muzaffer Nâmi Bey*’e göre, yoklukların hâkim olduğu Türkiye, “*iğneden ipliğe kadar yabancı ellere, yabancı fikirlere*”, muhtaçtır. Aslında karakter yönünden yabancı milletlerden hiç de aşağı olmadığımız, hatta birçok noktalarda onlardan yüksek olduğumuz hâlde, ekonomik bağımlılık içindeyiz. Yazara göre, bu durumun nedeni toplumu oluşturan bireylerin aldığı eğitimidir. Eski okul bu durumun gerçek sebebidir. Çünkü eski okullar, insanî duygularımızı geliştirerek bizi yükseltirken, bu terbiye ile paralel gitmesi gereken diğer kuvvetlerimizin gelişmesini hiç dikkate almamış ve bizi okur-yazar kılarak kitap sayfalarına bağlamış, gerçeği görmede bizi “*kör*” etmiştir. Bunun sonucunda da

⁷ Ahmet Süreyya, “Terbiye-i Etfâl Mefhumâtından: İntizâm-İnzibât”, *Çanakkale Muallimler Birliği*, S. 1, 28 Mayıs 1341, ss. 5-6; S.2, 15 Haziran 1341, ss. 3-6.

⁸ Muzaffer Nâmi, “İlk Mektepler”, *Çanakkale Muallimler Birliği*, S. 2, 15 Haziran 1341, ss. 1-3.

başkalarının bilimsel ve teknolojik üretimleriyle ihtiyaçlarımızı gidermeye çalışmış; eski okul bizi tamamıyla bir “hazırcı”, bugünkü terminoloji ile ifade edilirse, bilgi toplumundan uzak, bilgiyi üreten değil, tüketen bir duruma sokmuştur.

Yazara göre, bu durumdan kurtulmanın çaresi, “*mevcut kitap mekteplerinin kapısını kapamak, tecrübe ve müşahede esaslarına*” dayalı olan “*iş ve görgü mektepleri*”ni açmaktır. Muzaffer Nâmi bu görüşünü cumhuriyet hayatına bağlamakta ve iş okulunu cumhuriyetin zorunlu bir sonucu olduğunu ileri sürmektedir. O Amerika’nın, Rusya’nın, Anglo-Saksonların oldukça önem verdiklerini belirttiği bu yeni okulların özelliklerini şu sözlerle betimler:

“Bu mektepler öyle müesseselerdir ki çocuk buradan içeri girdiği gün bütün lâzime-i içtimaiyeyi (gereken sosyal ortamı) bulur. Mektep bir aile şefkati kokan temiz, saf, muhabbetkâr muhiti içinde hayatın bütün tecrübelerini çocuğun önüne döker. Her kazancın mutlak bir emek mukabilinde doğacağını öğretir. Bir sahan yemekten en büyük bilgilere kadar çocuğun tecrübelerine müşahedelerine istinat ederek verir. Çocuk her kazancını bir görgüye bir tecrübeye medyun kalır. Matbaada, bahçede, atölyede çalıştırır. Çocuğa tabiatın esrarını kendi eliyle açtırır. Kitap, emek, bilgi neticeden ibaret olur. Her bilgiyi çocuk işi ile izah eder. Kitabı da kendi tecrübeleriyle başkalarınınkini mukayese ve bu mukayeselerini tevsi için kullanır. Velhasıl idrak kuvvetleriyle fiil kuvvetlerini mütevazı bir surette yetiştirir. İşi ilme, ilmi işe bağlar. Düşünmek, düşündüğünü yapmak cesaretini bağışlar.”

Çanakkale Muallimler Birliği dergisinde yeni eğitim anlayışı doğrultusunda kaleme alınan başka yazılar da vardır. *Çanakkale Ortaokulu Müdürü Ahmet Süreyya Bey* tarafından yazılan “*Hayat Mektebi*” başlıklı yazı⁹ bunlardan birisidir. *Ahmet Süreyya* bu yazısında, toplumdaki bireysel girişim eksikliğini vurgulayarak hayatın gereklerini dikkate alan uygulamalı bir eğitimin önemi üzerinde durmaktadır. Yazarın sözünü ettiği “*Hayat Mektebi*”, liseyi bitirerek hayata atılmaya hazırlanmış gençlere birkaç yıl hayatta işe yarayan bilgi ve alışkanlıkları

⁹ Ahmet Süreyya, “Maarif Tetkikleri: Hayat Mektebi”, *Çanakkale Muallimler Birliği*, S. 2, 15 Haziran 1341, ss. 6-7.

kazandıran bir eğitim kurumudur. Ona göre bu kurumların amacı, öğretimden çok eğitimidir; gençlere sosyal hayatta hareket etmesini, onları içinde bulunduğu toplumun kendisinden beklediği görev ve sorumluluğa hazırlamaktır. Bu okullarda gençlere hayatlarında ihtiyaç duyacakları her türlü bilgi ve becerinin temelleri uygulamalı olarak öğretilerek onların hayatta başarılı olmaları amaçlanmaktadır. *Ahmet Süreyya Bey*, bu amaçla eğitim yapan üniversitelerin Avrupa ülkelerinde, özellikle İngiltere ve Amerika’da bulunduğunu, bu okulların incelenmesinin faydalı olacağını belirtmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumları olan ana okullarının Osmanlı eğitim sisteminde açılmaları, özel kuramlar olarak II. Abdülhamit döneminde başladıysa da, bu kurumların yaygınlaşmaları ve resmi okullar olarak kurulmaları II. Meşrutiyet döneminde, özellikle Balkan Savaşları sonrasında mümkün olmuştur (Akyüz, 1996: 7-13). *Çanakkale Muallimler Birliği* dergisinde Muzaffer Nâmi Bey’in ilk üç sayıda yer alan, ancak yarım kalan “*Ana Mektepleri*” başlıklı yazısı,¹⁰ özellikle Çanakkale’deki Ana Mektebi hakkında verdiği bilgiler açısından önemlidir. Yazar bu yazısında önce ana okulların Avrupa’da *Pestalozzi* ve *Frobel* tarafından kuruluşları hakkında bilgi vermekte, Türkiye’de ise geç kalındığını belirtmektedir. İlk dönemde mevcut resmi ana mekteplerin izlemesi gereken amaçlardan çok uzak olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre bu okulların çoğunluğu ilkokulların içinde, ayrı bir ödeneksizlik nedeniyle gereken araçlardan yoksun, daha doğrusu faal bir durumda gösterilen, fakat gerçekte idareten işletilen kurumlardı. Bu okulların ana muallimleri ise Darülmuallimât’ta çok basit olarak yetiştiriliyordu.

Yazara göre, 1914 yılı sonlarına doğru *Kâzım Nâmi [Duru] Bey*’in Maarif Nezareti’nin isteği üzerine yazdığı *Frobel ve Pestalozzi Usullerinde Tâlim ve Terbiye Dersleri* adlı eseri yayınlanınca, ana muallimler daha iyi yetişme imkânına kavuştular. *Kâzım Nâmi Bey*’in görevde bulunduğu *Hamdullah Suphi Bey*’in bakanlığı döneminde ana okullarına ciddî şekilde önem verilmeye ve hatta bakanlık istatistiklerinde bu okulların adları yer almaya başladı. Ancak bütün

¹⁰ Muzaffer Nâmi, “Ana Mektepleri”, *Çanakkale Muallimler Birliği*, S. 1, 2, 3, Mayıs, Haziran, Temmuz 1341, ss. 7-9; 8-9; 7.

çabalara rağmen çağdaş bir ana mektebinin olduğu ileri sürülemez. *Muzaffer Nâmi Bey*, bu olumsuz durumun temel nedeninin anaokulların müdür ve öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun ne çocuğun psikolojisine ve ne de çocuğun (nema-yı beden) beden gelişimi özelliklerinin incelenmesi için fizyolojik bilgilere ve hatta oldukça eskide kalan Frobel yönteminin özünü anlamamış olmalarıdır. Öğretmen sorunundan sonra gelen ikinci sorun okul binasıdır. Muzaffer Nâmi, anaokulu binalarının sahip olması gereken fiziksel özellikleri ayrıntılarıyla belirtmekte; sınıfları bol hava ve ışık alacak şekilde ve bahçe ile ilişkili, döşemesi parkeli, üç dersaneli, teneffüs salonlu ve atölyeli olmaları üzerinde durmaktadır. Çanakkale merkezindeki Ana Mektebinin bu özelliklere sahip binası olduğunu belirten *Muzaffer Nâmi*, Maarif Müdürü olarak bu okulda sınıfların okul öncesi çocukların fiziksel, sosyal ve ruhsal gelişimlerine uygun araç ve gereçlerle donatmaya özen gösterdiklerini gösteren ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Çanakkale Muallimler Birliği dergisinde eğitim sorunlarıyla doğrudan ilgili yazılar yanında, o yılların önemli bir tartışma konusu olan harflerin ıslahı sorunu ele alınmakta, Çanakkale tarihini ve Truva harabelerini yerel bilgilerle anlatan tarih yazıları bulunmaktadır. Yine sıtma gibi sağlık sorunlarını, tarımla ilgili faydalı bilgileri, dünyanın oluşumu ve kutupların keşfi gibi coğrafya konularını içeren dergi, toplumun güncel bilgi ihtiyaçlarını karşılayan, yazılarıyla da dikkat çekicidir. Öte yandan yerel bazı masallar, tiyatro denemeleri ve şiirlerle sayfalarını zenginleştiren dergi, aynı zamanda eğitim hayatıyla ilgili güncel yerel haberleri duyurmaktadır. Bütün bu özellikleriyle *Çanakkale Muallimler Birliği* dergisinin, kısa süren yayın hayatına karşılık, o yıllarda Çanakkale'nin başta eğitim olmak üzere kültür hayatına önemli bir katkı getirdiği ileri sürülebilir.

Sonuç

Türkiye Muallimler Birliği, merkez teşkilâtında ve Anadolu'nun muhtelif illerinde dergiler çıkarmışlardır. Bunlardan biri olan, *Çanakkale Muallimler Birliği* dergisi, Cumhuriyetimizin ilk yıllarında yayımlanmış, genel olarak eğitim sorunumuzu, özel olarak da Çanakkale ilinin eğitim

sorunlarını ve çözüm yollarını tartışan bir dergidir. Bu dergi Çanakkale Muallimler Birliği tarafından çıkarılmıştır. Derginin yazarlarının iyi yetişmiş, Batı'daki eğitim sistemini bilen eğitimciler olduğu, yazılarında ele aldığı konulardan anlaşılmaktadır. O dönemde Batı'da geçerli eğitim kuramlarını ve uygulamaların takip edildiği görölmektedir. Başta *Muzaffer Nami*, *Ahmet Süreyya* ve *Mehmet Gayur* gibi eğitimcilerin dergide önemli yazıları vardır. Bu yazılarda Çanakkale'nin eğitimle ilgili sorunları dile getirilmiş ve bu sorunlara yerel anlamda çözüm önerileri ileri sürölmüştür. Toplam beş sayı yayımlanmış olmasına rağmen ele aldığı hayatî konular bakımından derginin eğitim tarihinde önemli bir yeri olduğu bir gerçektir.

